

Liikenne- ja viestintäministeriön kansliapäällikkö Harri Pursiainen
Finnet-päivät
21.9.2006 Kajaani

Teleyrityksen tulevaisuus?

Tietoyhteiskunnan peruslogiikka on yksinkertainen. Tietoyhteiskunnan peruskivi on tietotekniikka, joka halpenee. Sitä kannattaa käyttää tuotantoa tehostamaan ja ihmisten elämää helpottamaan. Tietotekniikka leviää kaikkialle, missä siitä on hyötyä tai huvia. Eri puolille syntyy informaatiota, jota on siirrettävä paikasta toiseen. Siksi televiestintä lisääntyy. Tietotekniikka ja televiestintä kutovat yhteiskunnan elämänlangoista tiheän seitin. Syntyy uusi arjen tietoyhteiskunta, jossa sähköinen viestintä kasvaa niin kauan kuin nyt pystymme näkemään.

Minua ei kuitenkaan ole pyydetty puhumaan teletoiminnan, vaan teleyrityksen tulevaisuudesta. Televiestinnän lupaava tulevaisuus ei vielä kerro, mitä mahdollisuuksia se antaa liiketoiminnalle.

Mikä teleyritys on?

Teleyritys on vasta viitisentoista vuotta vanha lakitermi. Ennen sitä meillä oli telelaitoksia ja sitä ennen puhelinlaitoksia. Lakikieli on ilmaissut viestintäpolitiikan ajatuksen kehityksen suunnasta. Nimestä on haluttukin tehdä enne. Kun teletoimintalaki korvattiin telemarkkinailla ja telelaitos teleyrityksellä, lainsäätävä kertoi hyväksyvänsä, että teletoiminta on liiketoimintaa. Se jopa yllytti entisiä telelaitoksia ansaitsemaan ja sitä kautta tuottamaan yhteiskunnalle hyviä palveluita.

Uusi tekniikka ei enää automaattisesti anna teleyritykselle uusia mahdollisuuksia ansaita. Ennen teleyritys oli kentän Keisari: vain se ohjasi ja valvoi teleliikennettä ja otti ylpeästi vastaan kansalaisten hakemuksia saada liittyä verkkoon. Nyt asiakkaista kilpaillaan ja entinen korskeus suistaisi teleyrityksen tuhoon. Teleyritykset kilpailevat keskenään ja esiin on noussut uusikin haastaja.

Ehkä jotkut näkivät sen jo vuosikymmeniä sitten. Minun päässäni uusi asetelma vilahti vasta 1980-luvun lopulla. Silloin keskusteltiin, voisivatko teleyritykset paljastaa asiakkaalleen, minne soitetuista puheluista asiakkaan lasku koostuu. Oikeusoppineet pitivät tuolloin mahdottomana, että teleyritys paljastaisi täydelliset numerot, kun puhelinta oli saattanut käyttää joku muukin kuin maksaja.

Ihmeellisen helposti hyväksyttiin, että myös asiakkaiden hallinnassa olevat puhelinvaihteet ja telekopiolaitteet keräävät näitä tietoja. Ei pidetty mahdollisena kieltää kansalaisia ja yrityksiä käyttämästä laillisten laitteiden vakio-ominaisuuksia, vaikka samoja tietoja ei ollut oikeutta saada teleyritykseltä. Liiketoiminnalle se oli pikkujuttu, mutta se oli etiäinen suuremmasta muutoksesta.

Muutama vuosi sitten lakiin luotiin yhteisötilaajan käsite. Yhteisötilaaja ei ole teleyritys, mutta ei tavallinen tilaajakakaan. Yhteisötilaaja on teleyrityksen asiakas, joka voi itse hallita verkkoa. Esimerkiksi ison yrityksen tai oppilaitoksen televerkon hallinta antaa yritykselle paljon mahdollisuuksia vaikuttaa televiestintään tavalla, joka ennen kävi päinsä vain teleyritykselle.

Suuri muutos on se, että verkon äly loittonee asiakkaiden järjestelmiin ja päätelaitteisiin. Ennen puhelinkeskus ohjasi viestejä, mutta nyt bittivirta löytää tiensä ilman teleyrityksen laitteiden apua. Teleyrityksen valta vähenee. Sitä osoittaa myös keskustelu yhteisötilaajan ja erityisesti työnantajan oikeudesta seurata käyttäjän tunnistamistietoja. Tulevaisuudessa lainlaatija joutuu miettimään, kuka on pykälän oikea kohde, jos teletoimintaa on tarpeen ohjata.

Teleyrityksen liiketoiminnan uusi haastaja on siis teleyrityksen oma asiakas. Hän ottaa vallan. Hän varustaa viestinsä osoitteella ja armoton enter vie teleyritykseltä mahdollisuuden ansaita. Teleyrityksen liiketoiminta joutuu ahtaalle eikä kasvu tule enää lyhentämättömänä teleyrityksen hyväksi.

Asennetta!

Viestintäpalveluita kulutetaan kuitenkin koko ajan enemmän. Viestintään käytetään enemmän rahaa, mutta bittiä kohti viestinnän hinta lähenee nollaa. Kuluttajat ja elinkeinoelämä käyttävät viestintään tykötarpeineen olennaisesti enemmän rahaa kuin teleyritykset siitä ansaitsevat. Jonnekin raha menee: tarvitaan monenlaista palvelua ennen kuin kuluttaja on tyytyväinen. Teleyrityksen tulevaisuudelle on kriittistä, että niitä tarjoavat monet muutkin. Kakulla on jakajia.

Yritys kannattaa perustaa ja sitä pyörittää, jos on osaamista, jota voi myydä. Muutakin tarvitaan, mutta ilman osaamista siitä muusta ei ole apua. Suomen teleyritykset osaavat teletoiminnan. Niiden tie on tähän päivään asti menestyksellä kivetty. Tuon vanhan osaamisen ja ammattitaidon myymisestä ei enää saa entistä hintaa. Verkkokeisarin valtikka on kirvonnut teleyrityksen kädestä. Yksinomaan televerkkoa hallitsemalla ei kukaan enää vuole kultaa. Arjen tietoyhteiskunta ei ole perinteisen teleyrityksen pahaa unta, vaan todellisuutta, jossa on tästä alkaen elettävä.

Joku ehkä nyt mutisee partaansa, että tarkoitushan on palvella ihmisiä, jotka ovat liittymän joskus ostaneet ja että sen pitää riittää. Aikoinaan törmäsin tähän ajatukseen myös Finnetin piirissä. Kerran muuan toimitusjohtaja näytti minulle työhuoneensa ikkunasta avautuvaa pienehköä kaupunkia ja puhui raamatullisella paatoksella siinä hengessä, että tulkoon vain kilpailijat ja Euroopan yhteisö, mutta tässä on minun valtakuntani eikä se siitä milloinkaan muutu!

Mies esitteli siis valtakuntaansa niin kuin Vanha Kehno houkutusten maailmaa eräälle nasaretilaiselle erämaassa kaksi tuhatta vuotta sitten. Tuollaisen ummehtuneen lausunnon luulisi pääsevän virkamiehen eikä liikemiehen suusta. Sillä en tarkoita loukata tuota toimitusjohtajaa, Vanhaa Kehnoa ja kaikkein vähiten ketään virkamiestä. Antakaa minun uskoa, että yksikään teleyrityskentän vaikuttaja ei enää suhtaudu ylimielisesti maailman muutokseen! Kaikki kärsisivät, jos virkamiesteleyritykset rakentaisivat tulevaisuutensa sellaisille illuusioille.

Verkko ei ehkä yksin riitä, mutta ei sitä pidä väheksyäkään. Ainoa aivan varma totuus tulevaisuudenkin telemaailmassa on, että ilman verkkoa ei ole viestintää. Yhteiskunta tarvitsee verkkoja, ja joku ylläpitää ja kehittää niitä aina. Välttämättömyyshyödykkeitä kannattaa aina omistaa. Tervettä järkeä siis mukaan pelon visioihin. Tietoyhteiskunta ei anna hermostonsa surkastua, ja se joutuu tavalla tai toisella varmistamaan, että verkot kehittyvät.

Liiketoiminnassa parhaat voitot saa se, joka toimii ennen muita ja ansaitsee leipänsä innovaatiolla ennen kuin muut sen hoksaavat. Joku toinen toimii suurin volyymein, mikä sallii pienemmät katteet yksittäiselle tuotteelle. Kolmas miettii, mitä muuta yritys osaa ja mihin sen siis kannattaisi laajentua.

Jotkut teleyrityksistä hakevat vahvuutta kumppanuuksista kansainvälisten teleyritysten kanssa. Suurimman teleyrityksemme määräysvaltaa käyttää Ruotsin valtio. Osa teleyrityksistä on laajentanut toimialaansa ja jotkut ovat jo suuren konsernin osia. Finnetin piirissä on kehitetty teleyritysten horisontaalista yhteistyötä. Teitä onneen on monia, ja kaikkiin kuuluu riskejä. Varmaa on vain turmio sille, joka ei liiku minnekään.

Telealan liiketoiminta piristyy ja nokat nousevat pintaan. Teleyritysten kärsimättömien omistajien soisi nyt tajuavan ajan merkit. Kapitalistiomistajan raadollinen työ on tietenkin pohtia jatkuvasti, onko pääoma oikeassa paikassa vai saisiko siitä paremman tuoton muualla. Teleyrityksen omistaja, jolla on näkemystä, ei kuitenkaan nyt hötkyile. Omistajan logiikka on sijoittaa kun hinnat ovat halvat, ja myydä kun ne ovat korkeat – ei päinvastoin. Onneton se pääoman kierrättäjä, joka aina on muita kierroksen jäljessä.

Teleyrityksillä on montakin vaihtoehtoista tulevaisuutta. Suurin mahdollisuus teleyritykselle on uusi arjen tietoyhteiskunta. Teleyrityksille on kohtalon kysymys, minkä roolin ne ottavat arjen tietoyhteiskunnassa. Enää ei vuori tule Mooseksen luo, vaan nyt on vaivauduttava liikkeelle ihan itse. Riskejäkin pitää ottaa ja etsiä kumppaneita, ajatella asioita uudella tavalla. Teleyritykset voisivat ottaa aloitteen käsiin ja koota uuden arjen tietoyhteiskunnan klusterin. Ovatko maan hyvät teleihmiset hereillä esimerkiksi niiden mahdollisuuksien edessä, joita tietoyhteiskuntapalveluiden tarjonta liikennejärjestelmälle antaa? Logistiikassa, liikenneturvallisuustyössä ja liikennepalveluissa otetaan laajasti käyttöön tietotekniikkaa ja viestintäpalveluita. Kokonainen suuri elinkeino ja ihmisten arki huutavat tietotekniikkaa ja viestintää avukseen. Sattuuko paikalla olemaan ketään, jota kiinnostaisi esimerkiksi myydä kännykkäliittymät kaikille Suomen autoille? Näinä aikoina viisailla on korvat höröllä ja silmä tarkkana. Näkijät ovat kohta vetureita ja vetureihin kytketään vaunuja. Veturissa ei ole monta paikkaa, vaunuissa paljon enemmän. Helpointa on päätyä aikanaan pällistelemaan asemalaiturille kuin Juhani Ahon Matti ja Maija Lapinlahdella sata vuotta sitten.

Jokainen hakee juomansa itse

Miten kauan teleala tarvitsee viime vuosikymmenen kohmelosta toipumiseen? Milloin tämä surkeus loppuu? Milloin viimeksi näimme suomalaisen telepäällikön kertomassa rinta rottingilla kansalle, missä on onnistuttu. Alan pitäisi tulla aktiivisesti ulos ja kerätä pisteet. Hyvät telemiehet ja naiset, ovatko teleyritysten omistajatkään vakuuttuneita merkityksestänne? Ja vielä syvyyspsykologinen kysymys: Uskotteko niihin edes itse? Täällä on esimerkiksi nyt tupa täynnä ihmisiä, jotka ovat muutamissa vuosissa rakentaneet kattavan laajakaistan tähän maahan niin että se herättää jo kansainvälistäkin

huomiota. Kuuluttakaa osaamisenne maailmalle älkääkä nyhjätkö nurkissa! Tyhjillä puheilla ei enää saa palstakilometrejä, mutta nyt on tosiasioitakin.

Itseluottamuksen puute, passiivisuus ja viivytysmieli ovat pahoja tauteja. Teleyritys, joka kerää panoksensa pois pöydältä, antaa paikkansa muille. Olkaa vakuuttuneita, että joku sille pallille istuu varmasti. Hiven lisää aggressiivisuutta siis, hyvät naiset ja herrat. Kukaan ei ole kirjoittanut teleyritykselle roolia tähän näytelmään, vaan sen voi valita itse. Ajattomaksi viisaudeksi sen voisi pukea vaikka sanoen, että tässä elämässä jokainen hakee juomansa itse.

Säätely ei lopu

Teleyrityksen tulevaisuuteen vaikuttavat muutkin tekijät kuin tekniikan kehitys ja yritysten omat strategiat. Yhteiskunta antaa rajoja. Televiestintään kuuluu niin paljon yhteiskunnallisia intressejä, että se ei koskaan jää pelkästään markkinavoimien ohjattavaksi.

Koko telehistoriani ajan olen ollut liberaali ja kannattanut säätelyn pitämistä niukkana. En luota siihen, että viisaatkaan viranomaiset osaisivat liikemiehiä paremmin ohjata liiketoimintaa. Arkkiliberaalin on kuitenkin ollut pakko silloin tällöin taipua. Monia välttämättömiä asioita ei vain tapahdu ilman pykälää ja vahvaa täytöntöönpanoa. Reilua yhteispeliä on enää vähän ja virkavaltaa tarvitaan. Viranomaisen otteen on oltava kova, mutta vain tarvittaessa: muuten markkinat olkoot vapaat.

Kaikkein suurin pettymykseni on ollut kuluttajan suruton kohtelu telemarkkinoilla. Ala on vapaaehtoisesti perinyt hevoskauppiaan likaisen manttelin. Kuluttajan on usein annettu kokea itsensä arvottomaksi roskaksi telemarkkinoilla. Teleyrityksiä on tältäkin paikalta monet kerrat kovisteltu kunnioittamaan kuluttajan oikeuksia hartain toivomuksin, että pykäläärsenaalia ei tarvitsisi kaivella viestintäpolitiikan pakista. Eikö teleala lopultakin voisi hyväksyä, että korkea kuluttajansuoja on jokaisen palvelun tärkeä laatutekijä? Se lisää kustannuksia, mutta entä sitten? Kuluttajan riskit tasataan kaikkien käyttäjien kesken. Eivät kuluttajat sitä vastaan protestoi, päinvastoin. Pidemmän päälle korkea kuluttajansuoja on varmasti teleyrityksen etu.

Toivottavasti en ole liian herkkä heikoille signaaleille, mutta olen mielestäni nähnyt parannusta asenteessa esimerkiksi asiakaspalveluun. Nyt toivoisi, että keväällä voimaan tulevat uudet kuluttajanormit saisivat teleyritykset näyttävästi kilpailemaan kuluttajansuojalla. Laki antaa vain vähimmäisvaatimukset, aina voi panna paremmaksi.

Euroopan teleyritykset osoittavat räikeätä piittaamattomuutta kuluttajista verkkovierailuhinnoittelussaan. Roaming-maksut kertovat karusti, että telealan itse esillä pitämät puheet telesäätelyn tarpeettomuudesta voi unohtaa. Teleyritykset luopuvat kansalaisia järkyttävistä roaming-hinnoista vasta, kun EU antaa siitä asetuksen, jonka aikaansaamisessa neuvoston puheenjohtaja Suomi on aktiivinen. Asian hoitaminen kuntoon ei muuta paljastavaa havaintoa, että ahneus väistyy vain pakon edessä. Telealan pitää ansaita vapautensa säätelystä. Teillä on, hyvät ystävät, omissa ratkaisuisanne siihen aina mahdollisuus. Herättää muissa luottamusta, jos elää niin kuin saarnaa. Laki ja direktiivit sallivat korkean etiikan liiketoiminnassakin.

On läheisempiäkin tapauksia. Jälleen kerran Suomessa neuvotellaan televerkkojen yhdysliikenteestä. Uutinen kai olisikin, jos siitä ei joskus neuvoteltaisi. Kuohut

ryöpsähtelevät julkisuuteen asti, kun asiakkaiden maksamia miljoonia jaetaan teleyritysten kesken. Tässä yhteydessä haluan muistuttaa, että teleregulaattori on nyt järjestänyt taajuudet uudelleen tasapuolisella tavalla, jolloin erityisesti Finnet-yhtiöiden pitkäaikainen vaatimus on toteutunut. Nyt ala haluaa kuulla, että Finnet-yhtiöt osoittavat kohtuullisuutta ja tervettä järkeä vaatimuksissaan. Mikään ei estä uuden etiikan telekulttuuria alkamasta vaikkapa Finnetin piiristä. Tiedämme kokemuksesta, että uusi kulttuuri saadaan kyllä aikaan pykälin ja virkavoimin, jos kohtuullisuus ei toteudu vapaaehtoisista tietä.

Kuka rakentaa verkot?

Teleyrityksen tulevaisuuden peruskysymys on, kuka rakentaa maan televerkot. Liikenne- ja viestintäministeriö on infrastruktuuriministeriö ja tehtävieni taannoin muututtua voin hyvältä paikalta vertailla, mitä eroa on viestintämarkkinoilla ja liikennemarkkinoilla. Perusero on siinä, että valtio omistaa liikenteen infrastruktuurin lähes kokonaan. Valtio suunnittelee ja rahoittaa väyläverkon ja väylävirastot tilaavat työn. Varsinaisista rakentajistakin moni on valtion liikelaitos. Monella alalla varsinaisia tuottajamarkkinoita vasta luodaan. Liikenneinfrastruktuurin päällä palveluita tarjoavat sekä julkiset että yksityiset yritykset, joista jälkimmäisiä valtio tukee varsin mittavastikin. Kuulostaa tutulta, eikö vain? Liikenneala muistuttaa läheisesti 25 vuoden takaisia viestintämarkkinoita.

Viestintämarkkinoita alettiin luoda parikymmentä vuotta sitten. Nyt ne toimivat varsin hyvin. Viestintäyritykset rakentavat verkkoja kaupallisesti ja verkoissa tarjotaan kaupallisia palveluita. Valtion panos on olematon. Erityisesti Finnet-yhtiöt ovat osoittaneet, että verkkoja voi rakentaa kaupallisesti kannattavalla tavalla muuallekin kuin kaupunkeihin.

Ilman julkisen sektorin toimenpiteitä televerkot kehittyvät eri tavoin eri alueilla. Uusi verkkoinfrastruktuuri halventaa hintoja taajamissa, mutta syrjäseudulla ne kallistuvat. Tämä tosiasia on hyväksytty monen muunkin palvelun suhteen, mutta nyt kysytään, miten yhteiskunta sietää epätasa-arvoa.

Yhteiskunnalla on muutenkin suuri intressi siihen, että maan televerkosto kehittyy suotuisasti. Huonot verkot heikentävät työn tuottavuutta. Ilman hyviä verkkoja ihmisten arki ei parane. Väki siirtyy pois näivettyviltä syrjäseuduilta, joilla julkiset palvelutkin heikkenevät. Yritykset siirtyvät sinne, missä infrastruktuuri on parempaa, jopa maasta pois. Globaalissa taloudessa valtiot kilpailevat, ja infrastruktuuri on kilpailun välineistä tärkein. Mikään hallitus ei seuraisi sivusta, jos maan televerkosto alkaisi jäädä kehityksestä jälkeen.

Kesällä julkaisemassamme tulevaisuuskatsauksessa Uuteen arjen tietoyhteiskuntaan on kuvattu viestintäpolitiikan vaihtoehtoja. Linjanvalinnoilla on suuri merkitys teleyrityksen tulevaisuudelle.

Kuituonnelan tasavalta?

Ensimmäisessä tulevaisuuskatsauksen skenaariossa valtio rakennuttaa korkeatasoisen verkkoinfrastruktuurin tai antaa sen rakentamiselle vahvaa taloudellista tukea. Jokaiseen kotiin taataan erittäin nopeat yhteydet ja langattomien yhteyksien tarjonta koko maassa varmistetaan.

Valtion hyvä verkkoinfrastruktuuri avaisi suuria mahdollisuuksia kaupallisille ja julkisille palveluille. Valtion verkossa olisi hyvä kilpailla. Markkinoille tulisi uusia palveluita tuottavia yrityksiä ja verkkoelämä kukkisi. Suomeen syntyisi maailman ensimmäinen tasa-arvoinen arjen tietoyhteiskunta, jota kutsun kuituonnelan tasavallaksi.

Huomattavan suuren resurssitarpeen vuoksi vaihtoehto vaatisi valtiota sitoutumaan erittäin vahvasti tietoyhteiskuntakehitykseen. Se tulisi ottaa useiden vaalikausien keskeiseksi yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi. Panostus epäilemättä nostaisi Suomen tietoyhteiskunnan infrastruktuurin maailman kärkeen.

Valtion toimilla olisi myös haitallisia vaikutuksia viestintämarkkinoihin. Teleyritysten investoinnit perusverkkoon vähenisivät tai loppuisivat, ja verkkomarkkinat kuolisivat. Perinteisen teleyrityksen tulevaisuus ei enää olisi hämärän peitossa, vaan sitä ei kerta kaikkiaan olisi. Verkkoinfrastruktuurilla ei enää kilpailtaisi, vaikka se yhä on telepalvelun merkittävin kustannustekijä. Myös palvelukilpailu voisi vääristyä. Pian valtio ostelisi syrjäseuduille telepalveluita niin kuin nyt linja-auto- tai junavuoroja. Kilpailun puute toisi tehottomuutta. Käyttäjien tarpeet eivät nykyiseen tapaan ohjaisi verkon kehitystä, mikä saattaisi johtaa yli-investointiin. Olemmeko aivan vakuuttuneita, että huippuyhteys on valtion kustannuksella vietävä aivan jokaiseen tölliin?

Kuituonnella olisi kallis rakentaa. Jos valokaapeliyhteys vietäisiin jokaiseen kotiin vuosikymmenessä, pelkästään siihen kuluisi 400 miljoonaa veroeuroa vuodessa. Suuruusluokaltaan se on yhtä paljon kuin käytetään liikenneväylien kehittämiseen. Jonkun mielestä se on vähän välityskyvyltään lähes rajattomasta ja vuosikymmeniä kestävästä verkosta.

Liikenneinvestointeihin käytetään jo nyt yli 80 prosenttia valtion vapaasti päätettävissä olevista menoista. Viestinnän infrastruktuuri on syntynyt kaupallisesti sen jälkeen kun valtio liikelaitosti, yhtiöitti ja lopuksi myi telelaitoksensa. Maan hallitus ei ole 1980-luvun jälkeen käsitellyt televerkkoinvestointeja. Kuituonnelan tasavalta kääntäisi kellojaan pari vuosikymmentä taaksepäin. En jaksakaan uskoa, että Suomen tie tietoyhteiskunnaksi kulkisi näin. Kyynikko ei sitä toivoisikaan: eivät valtion toimet liikenteenkään infrastruktuurin ylläpitäjänä ole tuoneet moottoritietä jokaiseen pitäjään.

Valistunutta viestintäpolitiikka

Tulevaisuuskatsauksen toinen skenaario lähtee siitä, että yhteiskunta pitää teleyritykset siinä kunnossa, että ne jaksavat juosta jolkuttaen virkeinä tietoyhteiskunnan rattaiden edessä. Verkot syntyvät niin kuin ennenkin, ja valtio kantaa vastuunsa tekemällä investoinnin verkkoihin kiinnostavaksi. Valtio kehittäisi verkkoinfrastruktuuria mm. kilpailua edistämällä ja kehittämällä luovia ratkaisuja viestintäpolitiikkaan. Tämä skenaario olkoon nimeltään valistuneen viestintäpolitiikan malli.

Valistunut viestintäpolitiikka rajaa valtion tuen tiukasti tilanteisiin, jossa verkkoinfrastruktuuria ei missään tapauksessa rakenneta kaupallisesti tai se tulisi erittäin kalliiksi käyttäjille. Julkisen tuen oikeudenmukainen jako on vaikeata. Tuki voi houkutella keinotteluun, jolloin kannattaviakaan yhteyksiä ei rakenneta. Tuet vääristävät myös kilpailua. Tähän saakka noudatettu tukien minimointi on mielestäni ollut valistunutta viestintäpolitiikkaa ja samalla hyvää aluepolitiikkaa.

Valistuneen viestintäpolitiikan elähdyttämät televerkot antaisivat haja-asutusalueillekin mahdollisuuden kehittyä ja houkutella yrityksiä. Ihmisten arki helpottuisi muuallakin kuin taajamissa. Palvelut ja niiden hinta jäisivät silti erilaisiksi eri alueilla, mutta valistunut viestintäpolitiikka suvaitsi kohtuulliset erot. Täydellinen postimerkkihinnoittelu sähköisen viestinnän markkinoilla voitaisiin päästä vain erittäin suurella julkisella panostuksella.

Valistunut viestintäpolitiikka kehittää uusia keinoja. Investointihalua ruokkiakseen lainsäätäjä voisi esimerkiksi keventää uusien verkkojen rakentajan velvollisuutta luovuttaa verkon kapasiteettia kilpailijoille. Oikeus verkon monopolikäyttöön toisi uusia tekniikoita nopeasti markkinoille ja nopeuttaisi verkkojen rakentamista. Toisaalta luovutusvelvollisuuksien keventäminen heikentäisi ja luultavasti nostaisi uusien palveluiden hintoja. Yli-investoinnin riski olisi myös olemassa. Huonoja seurauksia voisi hillitä esimerkiksi antamalla uusien verkkojen rakentajille luovutusvapauden vain määrääjäksi. Jos mallille sytytään, Suomen tulee huolehtia, että tulevat yhteisöpykälät eivät tällaisia kansallisia ratkaisuja estä.

Kysymys luovutusvelvollisuuksien keventämisestä sopisi mainiosti esityslistalle ensi kevään hallitusneuvotteluihin. Asia on selvittämisen arvoinen. Teleyrityksille uusi avaus toisi uusia näköaloja.

Eikö myös verkkojen yhteisrakentaminen säästäisi investointeja ja tekisi hyvän verkon rakentamisen kannattavaksi harvaan asutulla alueellakin? Yhteisrakentamiseen pakottaminen voisi vähentää kilpailua verkkoriippuvaisilla tekijöillä kuten palvelujen kattavuudella. Siksi sellaisia toimia ei ole suunniteltu. Sen sijaan vapaaehtoinen yhteistoiminta on jo nyt tehty mahdolliseksi matkaviestinverkoissakin siellä, missä kilpailevia verkkoja ei synny kaupallisesti. Lain ja toimilupien kehittämisestä voidaan keskustella vastedeskin, jos tarve perustellaan hyvin.

Miksi ette, hyvät teleyritykset ole jo sopineet siitä, että harvaan asutulle alueelle rakennetaan yhteisiä ja kattavia televerkkoja? Eikö kumppanuutta voisi laajentaa radiomastoista muihinkin verkon osiin? Hyviä kysymyksiä on, mutta vastauksia taitaa puuttua.

Vai annetaanko mennä?

Kolmas malli on antaa mennä –malli, jossa verkkoinfrastruktuuria rakennetaan täysin kaupallisesti. Valtio ei ryhdy mihinkään erityistoimiin, vaan sietää suuret erot verkkojen ja palveluiden saatavuudessa. Verkot kehittyvät siellä missä se kaupallisesti kannattaa.

Tämän vaihtoehdon toteutuessa parhaita palveluita tarjotaan kohtuulliseen hintaan vain taajamissa. Harvaanasutuilla alueilla yhteydet tarjottaisiin halvemmilla tekniikoilla useinkin ilman valinnanvaraa, ja ääritapauksissa palveluita ei olisi ollenkaan. Alueen kilpailutilanteesta riippuen palvelujen hinnat eriytyisivät vahvasti.

Lyhyellä katsannolla valtiolle olisi halpaa antaa vain mennä. Se olisi erittäin suuri muutos maan tasapainoista aluekehitystä vaalivaan politiikkaan ja merkitsisi mm. sitä, että koko maata ei enää pyritäisi pitämään asuttuna. En pidä todennäköisenä, että seuraavakaan hallitus täysin luopuisi aktiivisesta alue- ja viestintäpolitiikasta.

Verkkokilpailusta ja kytkeykaupasta

Verkkoyhteistyö on kannatettavaa, mutta verkkokilpailun pitää olla pääsääntö ja sellaisena säilyä, jos muuta ei osoiteta välttämättömäksi. Vuosi sitten liikenne- ja viestintäministeriö otti kannan, jonka mukaan maassa tarvitaan yhä kolme kilpailevaa matkaviestinverkkoa. Kantaa ei kuitenkaan hakattu graniittiin, vaan asiaan luvattiin palata, jos olosuhteet muuttuisivat. En ole havainnut viestintämarkkinoilla kehitystä, joka osoittaisi tarpeelliseksi tarkistaa linjaa. Kipurajalla käyneet telemaksut ovat maltillisesti korjautuneet. Teleyritykset kilpailevat yhä kiivaasti, mutta niiden talous tervehtyy. Vuosi sitten viestintäregulaatiota sätittiin oikein urakalla, kun se muka polkee asiakashinnat alas. Voisiko joku selittää, miten hintoja on voitu nostaa, vaikka meillä on yhä samat pykälät kuin vuosi sitten? Ei ministeriö tuosta sättimisestä tietenkään mieltään pahoittanut. Vanhan viisauden mukaan perusteettoman kritiikin kestää parhaiten.

Matkaviestinliittymän ja päätelaitteen kytkeykauppaa on nyt kokeiltu puolisen vuotta. Teleyritykset ovat rakentaneet paketteja palveluiden ympärille. Ne ovat käyttäneet mahdollisuutta uuteen liiketoimintaan, mikä edistää tietoyhteiskunnan palveluita ja samalla paksuntaa operaattorin kakkua. Sekin hyväksyttiin, kun laki säädettiin. Mielenkiintoisia palvelupaketteja on syntynyt, viestintämarkkinat ovat saaneet iloista ilmettä ja matkaviestinnän sukupolvenvaihdos on lähtenyt liikkeelle. Toistaiseksi uutiset ovat pääosin myönteisiä. Lain seurauksia tutkitaan ja seuraava hallitus päättää siitä, jatketaankin kytkeykaupan sallivalla linjalla.

Euroopan viestintäfederaatio

Teleyrityksen tulevaisuutta ei muokata vain Suomessa, vaan elämme yhteisessä Euroopassa. Euroopan unionin lait laaditaan kehitystasoltaan erilaisia jäsenvaltioita varten, jolloin niillä on taipumus hidastaa niitä, joilla olisi menohaluja. Laajenevan unionin jäsenvaltioiden ja toimielinten hitausvoima on tavaton.

Euroopalla on periaatteessa kaksi suuntaa: joko kiinteytyvät tai hajautuvat telemarkkinat. Kiinteytyvillä markkinoilla on yhteiset säännöt ja kentälle jää muutamia vahvoja toimijoita. Hajautuvilla markkinoilla säännöt vaihtelevat ja pienemmillekin toimijoille on tilaa. Vaihtoehdot eivät toteudu yhtä aikaa.

Kiinteytyvät, federalistiset markkinat syntyvät siirtämällä viestintämarkkinoiden keskeinen ohjaus yhteisötasolle. Komission kaavailemat muutokset viestintälakeihin osoittavat, että se on jo valinnut linjansa tällaiseksi.

Vaihtoehdon toteutuessa yhteisön päätöksenteko nopeutuu ja sisämarkkinat vahvistuvat. Euroopan viestintäalan kilpailukyky paranee ja suomalaisten viestintäyritystenkin vientimahdollisuudet kohenevat. Monet eurooppalaiset hyötyvät, kun palvelut yhdenmukaistuvat ja hintaerot pienevät.

Suuren teleyrityksen tulevaisuus olisi tässä mallissa hyvä. Iso toimija hyötyy siitä, että säännöt ovat mahdollisimman laajoilla markkinoilla samat, vaikka ne sitten olisivat vähän huonommatkin. Iso pärjäisi globaalillakin tasolla paremmin, kun kotipesässä olisi suuri yhtenäinen markkina. Euroopan telelaitteiden ja -palveluiden vienti hyötyisi, mikä säteilisi hyvinvointia ympärilleen.

Meillä viestintäpalvelut kallistuisivat ja heikkenisivät laadultaan ainakin lyhyellä aikavälillä, koska yhdenmukaistumisen paine lähentäisi meitä Euroopan keskiarvoihin. Lisärisikin tuo, että olemme yhteisön periferiassa. Pidemmän päälle suomalainen käyttäjä voisi voittaa, mutta se edellyttäisi ehdottomasti, että eurooppalainen viestintäpolitiikka olisi hyvää. Jos yhteisötason politiikka ei kuitenkaan onnistuisi, Euroopan viestintäfederaatiossa arjen tietoyhteiskuntaa ei enää voitaisi edistää kotimaisella viestintäpolitiikalla. Valistuneelle kansalliselle viestintäpolitiikalle ei olisi tilaa. Suomalaisia teleyrityksiä ei voittajien joukkoon kuuluisi, ellei paljon myönteisiä asioita tapahdu markkinoillamme ennen sitä.

Tärkeytesnä nähdessä viestinnän Eurooppa-politiikasta puhutaan olemattoman vähän. Linjanveto on Suomessakin tarpeen. Kysymyksen voi pelkistää seuraavasti: onko teleala tärkeä käyttäjilleen tuottamansa hyödyn takia vai sen takia, että se työllistää ihmisiä ja toivottavasti pärjää globaaleilla markkinoilla? Molemmat ovat toki tärkeitä, mutta tietoyhteiskunnassa priorisointi on selvä: viestintäpalveluiden hyödyntäminen on yhteiskunnallisesti tärkeämpää kuin niiden tuottaminen. Ristiriitatilanteessa viestintäpolitiikan tulee äänestää käyttäjien eikä teleyritysten edun puolesta – tietysti ensin ristiriita on pyrittävä välttämään.

Suomi on tähän saakka valinnut linjakseen sen, että vaadimme yhteisölainsäädännöltä yleispiirteisyyttä ja korostamme kansallista liikkumavaraa. On tuettu yhteisölakien kehittämistä ja tehty samanaikaisesti maltillisia kansallisia uudistuksia.

Suomen maltillinen malli ei tue vahvaa euroregulaattoria eikä synnytä tiukkoja sisämarkkinoita. Toisaalta markkinoita voitaisiin edistää suomalaisella viestintäpolitiikalla ja tele-elämä Suomessa etenisi omaa tahtiaan hitaampia odottamatta. Uskon, että pitkällä aikavälillä Suomen malli parantaa palveluita ja nopeuttaa arjen tietoyhteiskunnan syntymistä. Samalla se tekee suomalaisten teleyritysten tulevaisuuden valoisammaksi.

Hyvät kuulijat!

Teleyrityksen tulevaisuudelle kriittisin kysymys on, millaiseksi tekniikka ja talous muokkaavat toimintaympäristön. Tässä ympäristössä teleyrityksen tulevaisuuteen vaikuttavat kaikkein eniten sen omat valinnat. Muutoksen aikoina tarvitaan ensiksi näkemystä ja toiseksi rohkeutta viedä oma tahto läpi.

Kolmas teleyrityksen tulevaisuuteen vaikuttava tekijä on, miten Suomen ja Euroopan viestintäpolitiikkaa hoidetaan. Olen vakuuttunut, että Suomi ja Eurooppa tarvitsevat teleyrityksiään kaikissa oloissa.

Puolen vuoden kuluttua hallitusneuvotteluissa lasketaan seuraavan vaalikauden viestintäpolitiikan perusta. Niillä eväillä Suomi viedään 2010-luvulle. Samaan aikaan Eurooppa alkaa uudistaa viestintälainsäätöään. Nyt on aika vaikuttaa, kun liikumme yhteiskuntaelämän kentällä.

Toivotan Finnet-yhtiöille ja Suomen telealalle viisautta, rohkeutta ja niistä väistämättä seuraavaa menestystä!